įžeminimo tinklus (2 pav.). Tarp permaišytų žemių rastas greičiausiai XX a. pradžios medalikėlis su tekstu: „Širdie Jėzaus pasigailėk mūsų“ ir Jėzaus atvaizdas. Kitoje pusėje – Marija su Kūdikiu ir tekstas: „Karaliene Šv. Skaplier melskis už mus“. Kapas 2 palenda po betoniniu XX a. I pusėje įrengtu pamatu, kuris naudotas kaip anga žibalui į rūsį pilti. Kapai 4, 5, 7 palenda po bažnyčios pamatu.

In the Vicinity of Church of the Discovery of the Holy Cross and its Belltower in Ilguva

The 2021 field evaluation in the vicinity of the Ilguva church and belltower (Šakiai District, W Lithuania) saw the excavation of 16.75 m^2. The test pits and trenches exposed stone foundations that were up to 70 cm thick. Test Pit 4 and Trench 1 yielded 7 burials dating to the 17th – mid-18th centuries (up until the construction of the wooden church in 1765). The heads were to the W except for the female in Burial 1 whose head was to the E. All had been interred in wooden coffins. The remains were uncovered at a depth of 1.2–1.55 m. Burials 1, 3, and 4 contained females, Burials 2 and 5 males, and Burials 6 and 7 minors 0–2 years old. 4 burials contained rosaries (Burials 1, 2, 4, 5), one added a cross (Burial 5), and another a cross and a medallion (Burial 4) (Figs. 1–2).

Monika Žėkaitė, Linas Girlevičius

Švč. Mergelės Marijos Ramintojos bažnyčios Vilniuje aplinka

2021 m. tęsti archeologiniai tyrimai prie Vilniaus Švč. Mergelės Marijos Ramintojos bažnyčios (UK 1093) Vilniuje, Savičiaus g. 15. Tyrimai vyko bažnyčios aplinkoje, prie PV jos dalies, neišlikusios žiemos zakristijos pamatų vietoje. Siekta nustatyti tikslią šio neišlikusio bažnyčios priestato vietą. Manyta, kad zakristijos liekanos gali būti stipriai apardytos tarybiniu laikotarpiu vykusių inžinerinių tinklų ir kitų statybų metu. Todėl tyrimus numatyta atlikti tik tose vietose, kurios yra svarbios nustatant buvusios zakristijos parametrus, bet būtų atokiau nuo šiuolaikinių inžinerinių tinklų trasų. Siekta nustatyti tikslias Švč. Mergelės Marijos Ramintojos bažnyčios žiemos zakristijos liekanų vietas, taip pat nustatyti, ar tiriamosiose vietose esama archeologijos vertybių – archeologinio sluoksnio, archeologinių struktūrų; atidengti bažnyčios priestato liekanų požemines konstrukcijas jų įvertinimui.

Didesnės apimties tyrimai šioje bažnyčioje ir artimiausioje jos aplinkoje, t. y. prie pamatų, rūsio sienų, atlikti 2020 m. (T. Bajarūnas) (*ATL 2020 metais*, 2021, p. 307–311). Buvo ištirtos 5 perkasos (59 m^2). Įžemis tirtoje teritorijoje yra 0,8–3,4 gylyje. Ankstyviausi kultūrinio sluoksnio horizontai datuojami XIV a. pabaiga – XV a., tačiau jie aptikti tik prie bažnyčios PR dalies tirtoje perkasoje 3. Bažnyčios rūsyje tirtoje perkasoje 1 aptiktas XVIII a. datuojamas varpas, žmonių kaulų iš suardytų kapų. Rūsyje tirtoje perkasoje 2 aptiktas XX a. I puse datuojamų plytomis grįstų grindų fragmentas. Perkasoje 3 tirtas nuo 80 cm storio kultūrinis sluoksnis, atkasti arkiniai bažnyčios pamatai. Prie bažnyčios Š fasado tirtoje perkasoje 4 aptiktas apie 1 m gylyje esantis mūrinis 2 m pločio ir nenustatyto ilgio požeminis statinys – galbūt laidojimui skirtas iki šiol nežinomas rūsys. Perkasos 4 išpjovoje aptikti XVIII ar XIX a. datuojami 2 kapai, įžemis dalyje perkasos pasiektas nuo 2,2 m gylio. Prie bažnyčios V dalies tirtoje perkasoje 5 aptikta XVI a. ar XVII a. I puse datuojamo gana gerai išlikusio mūrinio pastato liekanų, kasti XVII

ar XVIII a. piltiniai kultūrinio sluoksnio horizontai, įžemis perkasoje nepasiektas.

2021 m. žiemą tirti du 2x2 m dydžio šurfai. Jų vietos nustatytos su dabartiniu topografiniu planu derinant istorinius 1809 m. ir XX a. tarpukariu braižytus planus, kuriuose dar pažymėtas ieškomo priestato – žiemos zakristijos – kontūras. Priestatas, kurio liekanų ieškota, turimuose 3 planuose vaizduojamas gana panašiai, todėl preliminariai jo vietą, šurfų kasimo vietas nustatyti nebuvo itin sudėtinga. Tačiau parenkant vietą šurfams reikėjo atsižvelgti į esamas veikiančias komunikacijas, tarp kurių buvo ir gana seniai kloti abejotinos būklės aukštos įtampos elektros kabeliai.

Šurfas 1 tirtas vietoje, kur turėtų būti zakristijos V siena – prie įėjimo į bažnyčią iš PV pusės. Suardyti XX a. datuojami grunto sluoksniai šurfe tęsėsi iki 1,4–1,65 m gylio, juose aptikta ir nedaug archeologinių radinių: XVI–XVII a. datuojamų buitinės keramikos ir koklių fragmentų, žmonių kaulų iš suardytų kapų. Keraminių indų šukės – masiniai, Vilniaus kultūriniuose sluoksniuose dažnai aptinkami radiniai. Koklių šukės – smulkios, nenformatyvios. Giliau aptiktas ir ištirtas fragmentiškai išlikęs iki 25 cm bendro storio tamsiai pilkos, beveik juodos spalvos gruntas su smėlio priemaiša, kurio vidurinėje dalyje – iki 8 cm storio maišyto (suplauto? supustyto?) smėlio sluoksnis. Archeologinių radinių aptikta tik viršutinėje šio tamsaus sluoksnio dalyje. Tai XVI a. pabaiga – XVII a. I puse datuojami koklių fragmentai. Kokliai puošti reljefiniu augaliniu maureskos ornamentu. 1,7–1,8 m gylyje šurfo dugno pakraščiuose pasiektas apardytas smėlio įžemio paviršius. Įžemis suardytas vėlyvo XX a. perkasimo. Aptikti ir žiemos zakristijos mūrai (1 pav.). Šurfo R dalyje, žemiau elektros kabelių trasos, apie 60 cm gylyje nuo žemės paviršiaus atkastas P–Š kryptimis orientuotas iš įvairių formatų plytų, rištų kalkių skiediniu, sumūrytas pamatas, įgilintas iki 0,85–1,2 m. Atkastą mūrą tyrinėjusio architektūros eksperto Roberto Zilinsko nuomone, šis mūras datuojamas XVIII a. Tuo pačiu laikotarpiu veikiausiai datuojamas ir šurfo P dalyje aptiktas stipriai apardytas mūras. Jis yra statmenas anksčiau aprašytajam, yra iki 36 cm (išlikusio?) pločio, įgilintas iki įžemio paviršiaus lygio. Mūre taip pat yra

1 pav. Šurfe 1 atkastos žiemos zakristijos mūrinės liekanos, pasiektas įžemis iš V. D. Jovaišo nuotr.

Fig. 1. The masonry remains of the winter sacristy after reaching sterile soil in Test Pit 1, as seen from the W.

2 pav. Šurfe 2 atkastos žiemos zakristijos mūrinės liekanos iš V. D. Jovaišo nuotr.

Fig. 2. The masonry remains of the winter sacristy uncovered in Test Pit 2, as seen from the W.

įvairių formatų įvairiu laikotarpiu datuojamų degto molio plytų, rištų kalkių skiediniu. Vyrauja barokinių proporcijų plytos. Manoma, kad šis mūras taip pat datuojamas XVIII a. ir sietinas su Švč. Mergelės Marijos Ramintojos bažnyčios statyba 1746–1768 m.

Šurfas 2 tirtas toje vietoje, kur turėtų būti zakristijos PR kampas – seniai įrengtos vejos pakraštyje. Pradėjus žemės kasimo darbus nustatyta, kad šurfo PR kampe esama didžiulio betono luito, kurio nepavyko iškelti ar suskaldyti. Šurfo Š dalyje surasta elektros kabelių trasa, kuri taip pat apribojo tyrimo plotą. Likusioje tirtoje šurfo 2 dalyje kultūrinis sluoksnis visiškai permaišytas griaunant zakristijos priestatą ir kitų žemės kasimo judinimo darbų metu. Permaišytame sluoksnyje aptikta XVII a. I pusės Švedijos moneta, rasta išmestose žemėse, pora XVI–XVII a. datuojamų indų šukių. Šukės – žiestų indų, tai masiniai minimo laikotarpio Vilniaus radiniai. Šurfe aptikta ir mūrinių konstrukcijų (2 pav.). Tai P–Š kryptimi orientuota plytų mūro siena, mūryta iš degto molio plytų, rištų kalkių skiediniu. Architektūros tyrėjo R. Zilinsko nuomone, šis mūras datuojamas XVIII a. Mūras įgilintas iki 1,9 m nuo žemės paviršiaus lygio. Išlieka tikimybė, kad čia galėjo būti rūsys, mat šurfo PV kampe, kur pavyko gruntą iškasti giliausiai, tokiame gylyje aptikta spėjamo akmenų grindinio liekanų. Giliau tirti tapo itin sudėtinga, o dėl kabančio betono luito – ir nesaugu, todėl šurfo 2 tyrimas nutrauktas. Zakristijos P sienos liekanų šurfe aptikti nepavyko, ji veikiausiai yra į P nuo šurfo 2 P sienelės. Apibendrinant žvalgomųjų tyrimų rezultatus galima teigti, kad jie buvo rezultatyvūs – abiejuose šurfuose aptikta ieškotos XVIII a. statytos bažnyčios priestato mūrinių liekanų, leidžiančių tiksliau lokalizuoti dabar tik fragmentiškai išlikusią žiemos zakristiją.

In the Vicinity of the Church of Blessed Virgin Mary of Consolation in Vilnius

In 2021, 2 test pits (totalling 7 m^2) were excavated beside the Church of Blessed Virgin Mary of Consolation, which was built at the site of a former 18th-century Orthodox church in the E part of Vilnius Old Town. The search

for the remains of the destroyed winter sacristy, one of the main reasons for the investigation, was successful as the remains of an 18th-century masonry wall were discovered (Figs. 1–2). By comparing the historical plans, the modern plans, and the archaeological data, the precise location of the sacristy was determined at the investigated site. The cultural layer was at least 1.7 m thick at the investigated locations and yielded a small quantity of 16th–17th-century archaeological finds.

IX. Senamiesčiai
Old Towns

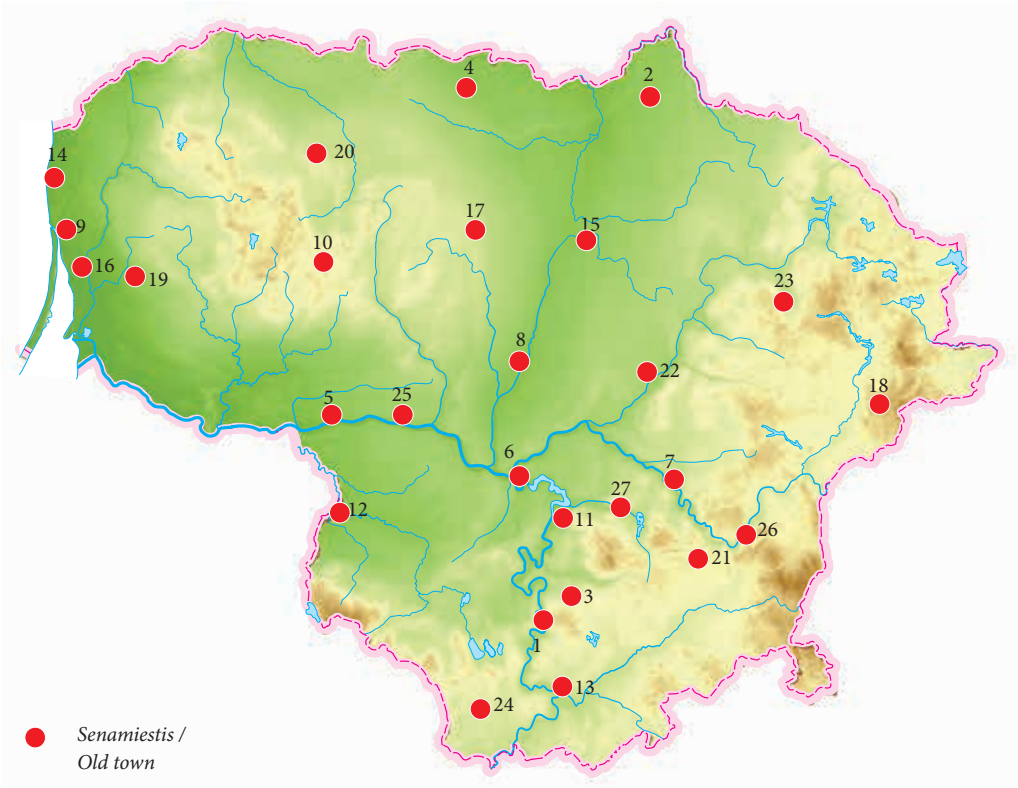

Senamiestis /
Old town

1. *Alytus*
2. *Biržai (ir XV)*
3. *Butrimonys*
4. *Joniškis*
5. *Jurbarkas (žr. XV)*
6. *Kaunas*
7. *Kernavė*
8. *Kėdainiai*
9. *Klaipėda (ir VIII, XV)*
10. *Kražiai*
11. *Kruonis (ir XV)*
12. *Kudirkos Naumiestis (žr. XV)*
13. *Merkinė (ir I, XV)*
14. *Palanga*
15. *Panevėžys (ir XV)*
16. *Priekulė*
17. *Šeduva (žr. XV)*
18. *Švenčionys*
19. *Švėkšna (žr. XV)*
20. *Telšiai*
21. *Trakai (ir XV)*
22. *Ukmergė (ir XV)*
23. *Utena (žr. XV)*
24. *Veisiejai (ir XV)*
25. *Veliuona*
26. *Vilnius (ir II, V, VII, VIII, XV, X, XII)*
27. *Žiežmariai*

ALYTUS

Vincentas Gubinas,
Rytis Šiaulinskas

Tyrimai Pirmajame Alytuje

2021 m. Alytaus senojo miesto vietoje (UK 33722) prieš numatomus individualių namų prijungimo prie miesto centralizuotos nuotekų sistemos darbus buvo atlikti archeologiniai tyrinėjimai. Sklype A. Juozapavičiaus g. 23 vykdyti detalieji tyrimai, o planuojamų įvadų vietose sklypuose Jiezno g. 3, A. Juozapavičiaus g. 20, 23A, 34A, Kalnų g. 8, Kreivoji g. 20, Merkinės g. 10 ir Ramybės g. 21 vykdyti žvalgomieji tyrimai. Alytaus miestelio centras iš pradžių kūrėsi dešiniajame Nemuno upės krante (Pirmasis Alytus). Čia 1520 m. pastatyta Šv. Liudviko bažnyčia ir įsteigta parapija. 1581 m. Alytui suteiktos magdeburginės teisės, miestelio aikštėje buvo nurodyta pastatyti rotušę. 1795 m. Pirmasis Alytus atiteko Rusijos imperijai, Antrasis – Prūsijos, vėliau – Lenkijos karalystei. Abu miestai sujungti 1915 m. (Miškinis A., *Lietuvos urbanistikos paveldas ir jo vertybės. Užnemunės miestai ir miesteliai*. Vilnius, 1999, t. 1, p. 312–339).

2006–2008 bei 2010 m. archeologiniai tyrimai vykdyti miesto aikštėje bei šalia jos. 2006 m. I. Kaplūnaitė minėtoje aikštėje, Jiezno ir A. Juozapavičiaus gatvių sankryžos PV dalyje ištyrė 27 šurfus (30 m^2) bei vieną 10 m^2 ploto perkasą. Tyrimų metu fiksuotas iki 1,9 m storio kultūrinis sluoksnis, datuojamas XVII–XX a., aptikta XVII–XVIII a. ūkinės duobės ir pastatų liekanų (*ATL 2006 metais,* 2007, p. 269–270). 2007–2008 m. B. Dakanis žvalgė A. Juozapavičiaus gatvėje ir aplinkinėje teritorijoje tiesiamų jau iškastų komunikacijų trasas bei ištyrė šurfus, kuriuose fiksuotas Alytaus senojo miesto vietos kultūrinis sluoksnis, datuojamas XVI–XVIII a. Taip pat archeologas miesto aikštėje ištyrė 22 šurfus (117 m^2 plotas). Juose fiksuotas išlikęs nuo kelių cm iki 1,6 m storio kultūrinis sluoksnis, kuriame aptikta archeologinių radinių, būdingų akmens amžiaus bei I tūkst. gyvenvietėms ir XVI–XVII a. senamiesčiui (*ATL 2007 metais,* 2008, p. 312–317; *ATL 2008 metais,* 2009, p. 294–297). 2010 m. D. Kontrimas aikštėje ištyrė 225 m^2 plotą (38 šurfai ir 8 perkasos), o 1,6 ha ploto aikštės teritorijoje vykdyti žvalgymai. Beveik visuose ištirtuose plotuose po vėlyvu užpylimu (daugiausia 1980 m. įrengiant buvusią aikštę) aptiktas nuo kelių cm iki 1,8 m storio senojo miesto vietos kultūrinis sluoksnis su XVI–XIX a. radiniais. Be to, tyrimų metu rasta griautinių palaidojimų, datuojamų XVII–XVIII a. (*ATL 2010 metais,* 2011, p. 306–311). A. Gerbutavičiūtė 2015 m. žvalgomuosius tyrimus atliko sklypuose A. Juozapavičiaus g. 23, Kreivoji g. 19, Kalnų g. 18 ir Merkinės g. 10A. Sklype A. Juozapavičiaus g. 23 apie 50–90 cm gylyje fiksuotas XVII a. datuojamas kultūrinis sluoksnis. Sklype Kreivoji g. 19 fiksuoti 85 cm storio supiltiniai ir vėlyvi kultūriniai sluoksniai, pagal aptiktus radinius datuojami XX a. Sklype Kalnų g. 18 fiksavo 0,6–1,7 m storio vėlyvus XX a. II puse datuojamus kultūrinius sluoksnius. Sklype Merkinės g. 10A fiksuoti 1,1–2,4 m storio kultūrinio sluoksnio horizontai, datuojami XVII–XVIII a. (*ATL 2015 metais*, 2016, p. 261–262).

Sklype **Jiezno g. 3** ištirtas 2x1 m dydžio šurfas. Tyrimų metu supiltiniai sluoksniai fiksuoti iki 1,1–1,2 m gylio, o iki 1,81–1,84 m gylio tirtas tamsiai pilkos žemės sluoksnis su pavieniais XVIII (?)–XX a. I pusės radiniais.

Sklype **A. Juozapavičiaus g. 20** ištirtas 1,5x1 m dydžio šurfas. Nuo 60–70 cm iki 1,5 m gylio fiksuotas vertingas kultūrinis sluoksnis su XVII–XVIII a. radiniais: buitinės keramikos

1 pav. A. Juozapavičiaus g. 20 tirtame šurfe aptikti akmenys. R. Šiaulinsko nuotr.

Fig. 1. Stones discovered in the test pit at A. Juozapavičiaus St. 20.

2 pav. Dalis A. Juozapavičiaus g. 23 aptiktų radinių: 1–5 – buitinės keramikos fragmentai; 6 – koklio fragmentas. T. Lekavičiaus nuotr.

Fig. 2. Some of the finds from A. Juozapavičiaus St. 23: 1 – 5 – sherds of household pottery; 6 – a stove tile fragment.

šukėmis, kurių didžiąją dalį sudaro žiesta ir apžiesta keramika be glazūros, dalis šukių dengta žalia ir ruda glazūra, taip pat aptikta dubeninių ir plokštinių koklių fragmentų. Šiame sluoksnyje šurfo PR dalyje aptikta sukrautų akmenų (1 pav.), tikėtina, kad tai nedidelio medinio pastato pamatų fragmentas.

2021 m. **A. Juozapavičiaus g. 23** detalieji tyrimai vykdyti tiriant 11x1 m dydžio perkasą. Tyrimų metu P, centrinėje ir Š tirto ploto dalyse fiksuoti XX a. pabaigos perkasimai – duobės. Tarp jų dviejose vietose – P pusėje apie 3,5 m ilgio atkarpoje ir Š – apie 2 m ilgio atkarpoje, nuo 50 cm iki 1,05 m gylio aptiktas išlikęs vertingas kultūrinis sluoksnis su XVII–XVIII a. radiniais: buitinės keramikos (2: 1–5 pav.) (puodynių, puodų, lėkščių, keptuvių ir kt.) šukėmis. Didžiąją jų dalį sudaro žiesta ir apžiesta keramika be glazūros, kurių dalis puošta bangelėmis ir horizontaliomis linijomis, dalis šukių dengta žalia, geltona, ruda glazūra, taip pat aptikta dubeninių ir plokštinių koklių fragmentų, dengtų žalia glazūra (2: 6 pav.). Surasta stiklinių indų, langų stiklo fragmentų ir geležinių radinių (nedidelis plaktukas ir yla (?)).

Sklypo **A. Juozapavičiaus g. 23A** aplinkoje ir suprojektuoto įvado vietoje ištirti du šurfai: 1 – 2x1 ir 2 – 1,5x1 m. Šurfo 1 centrinėje dalyje 55–60 cm gylyje fiksuotas 36–41 cm storio kultūrinis juodos žemės sluoksnis su XVII–XVIII a. radiniais. Įžemis atidengtas V ir centrinėje šurfo dalyse 1,11–1,15 m gylyje. Šurfe 2 vertingo kultūrinio sluoksnio nerasta.

Sklypo **A. Juozapavičiaus g. 34A** aplinkoje, suprojektuoto įvado vietoje ištirti du 1,5x1 m dydžio šurfai. Šurfe 1 fiksuoti suardyti sluoksniai, tik įžemyje šurfo Š kampe 1,88–1,9 m gylyje atidengtas nedidelis 40x40 cm dydžio kalkių duobės fragmentas. Duobė tęsėsi už šurfo ribų Š, ŠV ir ŠR kryptimis. Kalkių duobės fragmento apačia fiksuota 2,05 m gylyje. Šurfe 2 fiksuoti birūs supiltinio žvyro sluoksniai, suformuoti XX a. II pusėje. Tik PV šurfo dalyje nuo 1,1 iki 1,9 m gylio fiksuotas juodos žemės sluoksnis – neaiškios paskirties duobės fragmentas su negausiais XVII–XIX a. radiniais. Duobė tęsėsi už šurfo ribų ŠV kryptimi.

3 pav. Merkinės g. 10 tirtame šurfe aptikta akmenų, rištų moliu, konstrukcija. R. Šiaulinsko nuotr.

Fig. 3. The clay-bound stone structure discovered in the test pit at Merkinės St. 10.

Į sklypą **Kalnų g. 8** suprojektuoto įvado vietoje ištirtas 2x1,5 dydžio šurfas, kuriame iki 2,3 m gylio fiksuoti XX a. sluoksniai, įžemis nepasiektas.

Sklype **Kreivoji g. 20** ištirtas 2x1,5 m dydžio šurfas. Tyrimų metu aptiktas XX a. datuojamas akmenų grindinio fragmentas, mediniai rąsteliai, taip pat datuojami XX a., ir juodos žemės supiltinis sluoksnis su XVII–XVIII a. radiniais, tarp kurių buvo ir plytų fragmentų su braukomis, taip pat dengtų žalia glazūra. Šis sluoksnis suformuotas, tikėtina, iki XX a. pradžios iš kitos vietos atvežus statybinį laužą ir užpylus šlapią teritoriją.

Sklype **Merkinės g. 10** ištirtas 1,5x1 m dydžio šurfas. Nuo 60–70 cm iki 1,27 m gylio aptiktas vertingas kultūrinis sluoksnis ir akmenų, rištų moliu, konstrukcija. Šurfo P ir R dalyse nuo 1–1,06 m gylio atsidengė pilkame molyje sukrauti ir juo apdrėbti akmenys (3 pav.), ši konstrukcija įgilinta į įžemį bent iki 1,7 m gylio nuo šurfo viršaus. Akmenų ir molio darinys tęsėsi P ir R kryptimis už šurfo ribų. Aprašytos konstrukcijos paskirtis nenustatyta dėl per mažos tyrimų apimties, galbūt tai pamatų liekanų fragmentas.

Sklype **Ramybės g. 21** ištirtas 1,5x1 m dydžio šurfas, kuriame fiksuoti XX a. pabaigos – XXI a. permaišyti sluoksniai.

Investigation in Alytus I

The 2021 investigation at Jiezno St. 3, A. Juozapavičiaus St. 20, 23, 23A, and 34A, Kalnų St. 8, Kreivoji St. 20, Merkinės St. 10, and Ramybės St. 21 in Pirmasis Alytus (S Lithuania) saw the excavation of a total of 33.5 m^2. The plots at Jiezno St. 3, A. Juozapavičiaus St. 20 and 23, Kreivoji St. 20, and Merkinės St. 10 yielded a 0.5–1.7 m thick cultural layer containing 17th–19th-century finds: household pottery, panel (*Blattkacheln*) and 'pot-shaped' (*Topfkacheln*) stove tiles, glass artefacts, etc. (Figs. 1–3).

Rytis Jonaitis, Irma Kaplūnaitė

Kalnų gatvė 18B

2021 m. spalio mėnesį vykdyti detalieji tyrimai Kalnų g. 18B Alytuje. Teritorijoje planuojama statyti gyvenamąjį namą ant polinių pamatų. Būsimų polinių pamatų vietoje planuojamo pastato perimetru iki įžemio ištirta 62 m ilgio, 1 m pločio perkasa. Iš viso detaliųjų tyrimų metu ištirtas bendras 62 m^2 plotas. Patogumo dėlei perkasa suskirstyta į 8 nevienodo ilgio atkarpas, atitinkančias būsimo namo kraštines.

Sklypas Kalnų g. 18B yra Pirmojo Alytaus P dalyje, dešiniajame Nemuno krante, 55 m atstumu į Š nuo Nemuno kranto, apie 400 m nutolęs į PV nuo Pirmojo Alytaus istorinės aikštės. Sklypo V dalį riboja bevardis upelis, kurio prieigos virtusios šabakštynu. Sklypas nuožulnėja į P, Nemuno link. Užsakovės tėvas (73 m.) prisimena, kad XX a. viduryje per potvynius Nemunas užliedavo visą dabartinę sklypo teritoriją iki pat sklypo Š pakraščio. 1959 m. pastačius Kauno HE, tokių didelių

potvynių nebebuvo. Teritorija Kalnų g. 18b yra mažai archeologiškai tyrinėta, be žvalgomųjų tyrimų pačiame sklype ir šalia jo, daugiau tyrimų vykdyta apie 250 m į Š (A. Juozapavičiaus gatvės aplinkoje); 400 m į ŠR (Pirmojo Alytaus istorinės aikštės vietoje). 2012 m. E. Marcinkevičiūtė vykdė žvalgomuosius tyrimus sklype Kalnų g. 18A ir ištyrė apie 20,2 m^2 plotą (1 perkasa, 7 šurfai, 5 gręžiniai). Teritorijoje fiksuotas iki 70–90 cm storio kultūrinis sluoksnis, kuriame aptikta XVII a. pabaigos – XX a. radinių. Taip pat rasta 30 titnago radinių, datuojamų mezolito ir neolito ar bronzos amžiaus pradžios laikotarpiu (*ATL 2012 metais*, 2013, p. 357–362).

Sklypo viršutinėje dalyje rasta akmeninių pastato pamatų fragmentų, datuojamų XIX a. Nustatyta, kad sklype išlikusios dvi teritorijos su archeologiškai vertingu kultūriniu sluoksniu ir radiniais. Planuojamų 2021 m. tyrimų vieta patenka į vieną iš šių išskirtų teritorijų.

2015 m. A. Gerbutavičiūtė Alytuje, A. Juozapavičiaus g. 23, Kalnų g. 18, Kreivoji g. 3 ir 19, Merkinės g. 10A, Panemuninkėlių g. 3 projektuotų inžinerinių tinklų vietoje ištyrė 7 šurfus (*ATL 2015 metais*, 2016, p. 261–262). Sklype Kalnų g. 18 tirti 2 šurfai, kuriuose fiksuoti 60–170 cm storio XX a. II pusės sluoksniai. Sklype A. Juozapavičiaus gatvėje tirtas 1 šurfas, kuriame fiksuotas iki 90 cm storio kultūrinis sluoksnis, datuojamas nuo XVII a.

Kiti tyrimai vykdyti toliau nuo tiriamo sklypo Kalnų g. 18b.

2003 ir 2004 m. Z. Baubonis vykdė tyrimus Ramybės gatvėje, prie Šv. Liudviko bažnyčios ir jos buvusiame šventoriuje. 2003 m. ištirtas 81 m^2 plotas, žvalgytas 105 m^2 plotas, rasti 26 kapai, kuriuose laidota karstuose, galvomis į PR ir P. 2004 m. ištirtas 157,85 m^2 plotas, rastas 51 kapas (*ATL 2003 metais*, 2005, p. 165–168; *ATL 2004 metais*, 2006, p. 169–173). Spėjama, kad mirusieji laidoti XVII arba XVIII a. Kapai rasti 30–60 cm gylyje po gatvės danga.

2006 m. I. Kaplūnaitė vykdė žvalgomuosius tyrimus aikštėje, esančioje Jiezno ir A. Juozapavičiaus gatvių sankirtoje. Ištirti 27 šurfai (30 m^2) ir 1 perkasa (10 m^2), kuriuose fiksuotas iki 1,9 m storio kultūrinis sluoksnis, datuojamas XVII–XX a. Aptiktas buvusio pastato pamato fragmentas, o šurfe 21, 1 m gylyje buvo ūkinė duobė, kurioje rasta XVII–XVIII a. keramikos. Perkasoje išlikęs nedatuotas akmenų grindinio fragmentas (*ATL 2006 metais*, 2007, p. 269–270).

2007 ir 2008 m. B. Dakanis vykdė žvalgomuosius tyrimus aikštėje, esančioje Jiezno ir A. Juozapavičiaus gatvių sankirtoje, bei jos prieigose. Pačioje aikštėje ištirti 27 šurfai ir fiksuotas iki 2,8 m storio kultūrinis sluoksnis, datuojamas nuo XVI a., surinkta daug statybinės ir buitinės keramikos fragmentų, taip pat aptikta titnaginių akmens amžiaus radinių (*ATL 2007 metais*, 2008, p. 313–317; *ATL 2008 metais*, 2009, p. 295–297).

2010 m. D. Kontrimas vykdė archeologinius tyrimus aikštėje, esančioje Jiezno ir A. Juozapavičiaus gatvių sankirtoje. Ištirti 38 šurfai ir 8 perkasos, iš viso 225 m^2 plotas. Fiksuotas iki 1,8 m storio senojo miesto kultūrinis sluoksnis, kuriame aptikta XVI–XIX a. radinių. Aikštės R dalyje aptikta kapų, galbūt priskirtinų pirmosios Alytaus bažnyčios, pastatytos 1524 m., kapams, arba Šv. Jurgio bažnyčios šventoriaus kapams (*ATL 2010 metais*, 2011, p. 307–311).

2013 m. A. Žvirblys vykdė žvalgymus A. Juozapavičiaus g. 13. Tranšėjoje (plotas 12,92 m^2) fiksuotas iki 70 cm storio kultūrinis sluoksnis (tirta iki projektinio gylio), datuojamas nuo XX a. II pusės, jame aptikta XIX–XX a. radinių (*LIIR*, f. 1, b. 6799).

2014 ir 2015 m. R. Šiaulinskas vykdė žvalgomuosius tyrimus A. Juozapavičiaus g. 10.

2014 m. tirtuose 3 šurfuose (3 m²) fiksuoti 50–100 cm storio kultūriniai sluoksniai, datuojami XIX a. pabaiga – XX a. I puse (*LIIR*, f. 1, b. 7105). 2015 m. tirtame šurfe (1 m²) fiksuotas 65 cm storio kultūrinis sluoksnis, datuojamas XX a. II puse, rastas to paties laikotarpio ūkinio pastato pamatų fragmentas (*LIIR*, f. 1, b. 7576).

2017 m. R. Šmigelskas sklype A. Juozapavičiaus g. 19 žvalgė iki tyrimų iškastą tranšėją (13 m²). Nustatyta, kad kasant tranšėją suardytas XVI a. pabaigos – XVII a. kultūrinis sluoksnis su to laikotarpio radiniais (*LIIR*, f. 1, b. 8407).

Sklype Kalnų g. 18B fiksuotus skirtingų laikotarpių archeologinio kultūrinio sluoksnio paplitimo arealus sąlyginai galima pavadinti Š ir P (1 pav.). Riba tarp jų daugmaž atitinka buvusio šlaito liniją, šlaitas ryškesnis R dalyje. Š arealas susijęs su akmens ar bronzos amžiais, P – su XVII–XVIII a. Š areale nuo 50 cm gylio fiksuotas iki 20 cm storio balkšvo smėlio su pilkos žemės intarpais sluoksnis, kuriame pasitaikė titnaginių dirbinių (2 pav.). Virš balkšvo smėlio fiksuoti permaišyti vėlyvi sluoksniai beveik be radinių. Taip pat titnaginių dirbinių pasitaikydavo viršutiniuose permaišytuose sluoksniuose, bet tik Š areale. P areale titnagų neaptikta. Tačiau ir Š dalyje titnagai buvo aptinkami ne savo pirminėje vietoje – jie suplauti, sunešti iš viršutinės šlaito dalies. Čia nerasta jokių struktūrų, sietinų su akmens ar bronzos amžiais. Balkšvo smėlio, kuriame buvo aptinkami titnaginiai radiniai, gylis – nuo 50 cm iki 1 m (atkarpos 1; 7 – 8). Š areale įžemis pasiektas gana aukštai – 1–1,1 m gylyje.

P areale po supiltiniais bei sąnašiniais aliuviniais smėlio sluoksniais su akmens amžiaus radiniais siejamo sluoksnio nebuvo. Čia nuo 70 cm gylio fiksuotas juodos žemės sluoksnis su paskirais smulkiais XVII–XVIII a. buitinės keramikos radiniais. Šis 50–60 cm storio sluoks-

1 pav. Sklypo planas su pažymėta tyrimų vieta: 1 – sklypo ribos; 2 – detaliųjų tyrimų vietos su pažymėtomis tyrimų atkarpomis; 3 – atkarpos numeris; 4 – fiksuotas pjūvis; 5 – Š arealas; 6 – P arealas. I. Kaplūnaitės brėž.

Fig. 1. The investigation site marked on a plan of the plot: 1 – the plot boundaries; 2 – the excavation site with the excavation segments marked; 3 – the segment number; 4 – a recorded cross-section; 5 – the N range; 6 – the S range.

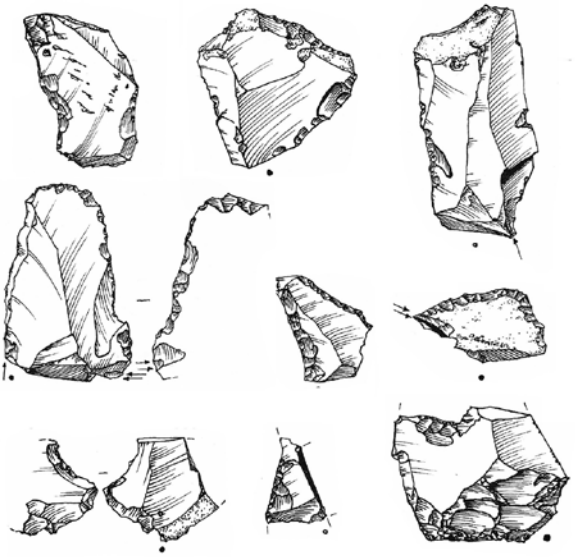

0 3 cm

2 pav. Titnaginiai dirbiniai. G. Gudaitienės pieš.

Fig. 2. Flint artefacts.

nis fiksuotas visose atkarpose, išskyrus atkarpą 8. Visose atkarpose, kur fiksuotas šis sluoksnis, po juo buvo 20–80 cm storio durpės sluoksnis. Tai leidžia kelti prielaidą, kad šioje vietoje buvo duburys (loma) su stovinčiu vandeniu, nuolat papildomu Nemuno potvynių. Tą patvirtina ir labai vandeningas įžemis, kurį pasiekus vietomis pradėjo sunktis vanduo. Net ir ten, kur vanduo smarkiau nesisunkė, fiksuotas vandens prisisunkęs klampus smėlis. Duburio viršutinė dalis (durpingas sluoksnis) fiksuota atkarpoje 8. Intensyvus durpingas sluoksnis fiksuotas ir visose kitose atkarpose (išskyrus atkarpas 6–7). Nuo XVII a. šios daubos vieta pradėta įsisavinti – būtent nuo to laiko ir pradėjo formuotis juodos žemės su paskirais smulkiais XVII–XVIII a. radiniais sluoksnis. Šiame areale įžemis vietomis pasiektas 2,5 m gylyje.

Kalnų St. 18B

The 2021 excavation (one 62x1 m trench) at Kalnų St. 18B, Alytus, (Fig. 1) revealed, from a depth of 50 cm in the N part of the trench, a layer of whitish sand with grey soil pockets that contained flint artefacts (Fig. 2) and from a depth of 70 cm in the S part, a layer of black soil with isolated small sherds of 17th–18th-century household pottery.

Birutė Lisauskaitė

Kreivoji gatvė

2021 m. atlikti žvalgomieji tyrimai 325 m ilgio Kreivosios gatvės trasoje, patenkančiose į Alytaus senojo miesto vietos (UK 33722) teritoriją, prieš pradedant jos kapitalinio remonto darbus. Čia ištirta 18 šurfų, kurių bendras plotas 40,5 m^2. Kreivoji gatvė susiformavo dešiniojo Alytaus, dabar vadinamo Pirmuoju Alytumi, pusėje, Nemuno šlaite. Trasa stipriai apardyta tekančių į Nemuną paviršinio vandens srautų.

Nustatyta, kad gatvės trasoje galbūt buvęs archeologinis sluoksnis yra sunaikintas ankstesnių žemės darbų metu be archeologinių tyrimų tiesiant magistralines komunikacijas. Tik gatvės ŠR atkarpoje, jos kelkraštyje tirtuose šurfuose 1–3 rastas 35–65 cm storio archeologinio sluoksnio horizontas, kuris stipriai apar-

0 3 cm

1 pav. Karnizinio koklio fragmentas iš šurfo 3. B. Lisauskaitės nuotr.

Fig. 1. A cornice stove tile (Gesimskachel) sherd from Test Pit 3.